

ΛΟΓΟΣ

Κ. ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Τὰ χρόνια πού συμπληρώνεις, πολυσεβέστατε διδάσκαλε, πάντα μέ τήν ἀκμήν πού δέν τὸ ἐγκαταλείπει τὸ πνεῦμα σου, γίνονται στέφανος δόξης διὰ νὰ σέ στεφανώσουν. Τὰ ἐορτάζουν μαθηταί σου καὶ θαυμασταί, ἀκαδημία, πανεπιστήμια, συνάδελφοι, συναμιλληταί, πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι, μέ τὰς εὐχάς των νὰ ζῆς καὶ νὰ παράγῃς μακροχρόνιος. Συνεορτάζει ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία καὶ ἂν δέν ἔχη πατρίδα εἰς τὴν χώραν τοῦ ἀπολύτου, τὴν εὐρίσκει μέσα εἰς τὰς πατρίδας ἐκείνων πού τὴν καλλιεργοῦν καὶ τὴν προάγουν. Εἰσηλθετε καὶ ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν. Δυνάμεθα νὰ σέ ἀντικρύζωμεν μέ τὴν εὐλάβειαν, ἀλλὰ καὶ μέ τὴν παρρησίαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέουν τὰ ἱστορικὰ φαινόμενα. Ἄλλ' ὅσον εὐκόλως καὶ ἂν ἐκφέρεται ἡ γνώμη διὰ πρόσωπα καὶ διὰ πράγματα, ἀκόμη καὶ δι' ὑποκείμενα τῆς προσωπικότητός σου, προχείρως, εἰς μίαν ἀπλὴν συνομιλίαν, εἰς μίαν συζήτησιν ἐπιποδός, τόσον δύσκολος εἶναι καὶ ὁ συνοπτικώτερος χαρακτηρισμὸς δι' ἐπισήμους πανηγυρικὰς συγκεντρώσεις, ὁποία ἡ σημερινή.

Λόγος διὰ σέ, ὅσον ἀνεκτός, ὅσον εὐγλωττος, ἐξερχόμενος ἀπὸ τὰ χεῖλη ἑνὸς ἀσόφου ἴσως ποιητοῦ διὰ σέ τὸν ὑπέροχον ἐπιστήμονα, τὸν διεθνοῦς τιμῆς καὶ φήμης, θὰ ἐστερεῖτο τοῦ προσήκοντος κύρους. Εἰς ἄλλους ἀπέκειτο καταλληλότερον νὰ ἐξάρουν τὰ ἐπιστημονικὰ προσόντα σου. Τὸ ἔπραξαν, καὶ ἀκόμη ἀπηχοῦν εἰς τὰς ἀκοάς μας ἐνάρμοστοι αἱ φωναὶ τῶν προλαλησάντων.

Τὴν δυσκολίαν ἐπιτείνει καὶ ἄλλο τι. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ἀνήκω εἰς τὴν χορείαν τῶν ζηλωτῶν ἐκείνων, εἰς τὴν ἀπόκρουσιν καὶ τὴν ἀποκήρυξιν τῶν ἰδεῶν τῶν ὁποίων ἀφιέρωσες μέρος τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας σου. Ἄνησυχία τις εὐλόγος κἄπως ἐκ πρώτης ὄψεως διὰ τὴν συμμετοχὴν μου εἰς τὴν σεμνὴν ταύτην τελετὴν θὰ εἶχε κἄποιαν βᾶσιν δι' ὅσους βλέπουν τὰ πράγματα, δι' ὅσους ἀντιλαμβάνονται τὴν κίνησιν τῶν ἰδεῶν μονόπλευρα ἀπὸ τὴν μαχητικὴν ὀρμητικότητά μιᾶς μεταβατικῆς σιγμῆς, εἰς τῆς ὁποίας τὴν τρικυμιώδη ἀτμόσφαιραν τὰ πράγματα ἐμφανί-

ζονται ἐξαλλοιωμένα, θολά, ἀποκλειστικά. Ὑπάρχει ἄλλη ἐκτίμησις ἐπὶ στερεωτέρον στρώματος εἰς φωτεινότερον ἀέρα, ὡσάκις καὶ ἀντικρούζομεν τὰ πράγματα καὶ τὰ ἐκτιμῶμεν, ὄχι ἀπὸ τοῦ «παραχρῆμα», ἀλλ' ἀπὸ περιοπῆς. Τότε ἀδύνατον δὲν εἶναι καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὰς ὄψεις μας πληρέστερα, ὀλοκληρωτικώτερα, μὲ τὴν πραγματικότητα τοῦ ἰδεώδους. Τοιοῦτοτρόπως σήμερον καὶ μὲ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν μοῦ προσδίδει ἡ θέσις μου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, προσβλέπων σε ὡς ἀπὸ ὑψηλότερας σκοπιᾶς καὶ ὡς ἐξ ἀναγκαίας τινὸς ἀποστάσεως, πὺν μᾶς παρουσιάζει τ' ἀντικείμενα αὐτὰ καθ' ἑαυτά, εἰς τὸ γνήσιον, τὸ παραστατικόν των σύνολον, σὲ χαιρετίζω, ρηξικέλευθον πρωτεργάτην, ἰδιαζόντως δὲ καὶ μὲ τὴν συνείδησιν τῆς ἀκαταμετρήτου σημασίας, τὴν ὁποίαν προσλαμβάνει διὰ τὸν ποιητὴν ἢ γλῶσσα, αὐτὴ καὶ μέσον καὶ σκοπός, καὶ ὄργανον καὶ ἰδανικόν, χαιρετίζω τὴν ἐπιστήμην σου καὶ τὴν σοφίαν σου, ὡς δύναμιν, συντελεστικὴν εἰς τὸ νὰ διαφωτίσῃ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν καλῶς νοουμένην ἰδέαν τοῦ δημοτικισμοῦ, χωρὶς τὴν ὁποίαν, καὶ παραμεριζομένης πάσης ἄλλης ἀπόψεως, τὸ ἔργον τῆς φαντασίας, ὃ,τι ἀποκαλεῖται δημιουργικὴ καλλιτεχνία, μ' ἓνα λόγον ἢ ποιήσις, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω, νὰ προαχθῇ.

Ἐπεφάνης, πολυσέβαστε διδάσκαλε, ὅτε ἡ γραφομένη γλῶσσα ἦτο, κατ' ἀνεξαίρετον σχεδὸν κανόνα, συνεσφιγμένη στενωῶς εἰς τοὺς ἄρμους αὐστηροῦ ἀδιαλλάκτου ἀρχαϊσμοῦ. Ἴσως κανεῖς, ἀκριβῶς σκεπτόμενος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πρεσβεύῃ ὅτι ὁ γραπτὸς λόγος πρέπει νὰ πρόσκειται παθητικῶς εἰς τὴν λαϊκὴν καθημερινήν, εἰς τὴν προφορικὴν ὁμίλιαν τῶν πολλῶν, καὶ τούτου κ' ἐκείνου τοῦ κύκλου, ἀγροτικοῦ ἢ καὶ ἀστικοῦ. Ἡ ἔντεχνος γλῶσσα, ὅποιαδήποτε, δὲν γράφεται καθὼς ὁμιλεῖται. Ὅπου εἶναι τέχνη, δὲν τὴν ὑποκαθιστᾷ ἡ φύσις, ὅσον καὶ ἂν ἐπιβοηθοῦσα τὴν ζωογονεῖ.

Τότε, καὶ ἀπὸ τὰς τάξεις αὐτῶν τῶν νεοαττικίζόντων περὶ τὴν λέξιν ἀριστέων συναδέλφων σου, διδασκάλων καὶ λογογράφων, καὶ σχεδὸν χωρὶς τινα παρέκβασιν ἀπὸ τῆς ἱεράς, τῆς ἱερατικῆς παραδόσεως, ἀκούεται ἡ φωνὴ σου. Μοῦ ἐνθυμίζεις τοὺς λόγους ἐνός ἐπιφανοῦς φιλοσόφου τῶν νεωτέρων χρόνων: «Οἱ ἀπόστολοι, λέγει, τῶν νέων ἰδεῶν ἐγκαινίζουσιν πραγματικῶς τὸ ἔργον των μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν καθιερωμένων,

καθὼς ἐλέχθη περὶ τοῦ Συνεσίου ὅτι ἐξέφραζε τὰς χριστιανικὰς ἰδέας, λυγίζων αὐτὰς πρὸς τοὺς ρυθμοὺς τοῦ Ἀνακρέοντος. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, αὐξανομένη καὶ καθοριζομένη εἰς τὴν πάλιν τῆς διὰ τὴν ζωὴν καὶ διὰ τὴν νίκην, ἢ νεωτερίζουσα ἰδέα κατισχύει». Ἀλλ' ἡ συνετὴ φωνὴ σου, μὲ τὴν συνείδησιν τῆς ἐμπειρίας σου καὶ μὲ ὅλον τὸ κῦρος τῆς ἐπιστημονικῆς ὑπεροχῆς σου, ὄχι σπανίως ἀπηχεῖ τὴν εὐέξαπτον πολεμικὴν ὁρμὴν σου. Ἐξαναγκάζου εἰς τὴν ἀντίστασιν. Ἐνίστασαι. Παλαίεις ἐναντίον συναμιλλητῶν καὶ ἀντιπάλων, διὰ τοὺς ὁποίους φρονεῖς ὅτι σφάλλουν ἢ ὅτι ὑπερβάλλουν τὸ μέτρον. Ὁμοῦ εὐπλαστος καὶ δύσκαμπτος, καὶ κινούμενος εἰς διευθύνσεις πρὸς τὸ δυνατόν νὰ στενοχωροῦν καὶ νὰ ἐξερεθίζουν, ὅμως εἰς τὸν δρόμον σου δὲν τὸ διακόπτεις τὸ στερεὸν βῆμα σου, τὸ ζωηρῶς ἀποτυπῶνον τὰ ἔχρη τῆς διαβάσεώς σου. Εἶναι τὸ βῆμα ἀνθρώπου λελογισμένως βλέποντος πρὸς τὰ ἔμπρός. Καὶ τὸ βῆμα σου εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ χαρακτηριστικὸν σὲ σύνθημα πρὸς ἀναγνώρισίν σου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς, ὡς ἀπαρρασαλεύτου, παραδόσεως, ὁ νοῦς σου κινεῖται. Οἱ νομοδιδάσκαλοι τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βοιωτίας περὶ τὴν 12^{ην} ἑκατονταετηρίδα, διηγεῖται μελετηρὸς βιογράφος τοῦ Κοραῆ, ἐτόνισαν εἰς ἓν ψήφισμά των τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς παραδόσεως, τῆς ὁποίας ἢ εἰκόν, μὴ ἀνακαινιζομένη, ἐκάστοτε ἀμυροῦται. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάπτυξιν ἔγκειται ἡ πρόοδος. Ὡς νὰ ἀνανεώσης τὸ παλαιὸν κήρυγμα. Ἐφιστᾶς τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἔρευναν, τὴν μελέτην καὶ τὴν πρέπουσαν ἐκτίμησιν τῶν στοιχείων τῶν ἀποτελούντων καὶ τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἢ ὁποία συνεχίζει τὴν παλαιὰν κατὰ τὴν φυσιολογικὴν διὰ τῶν αἰώνων ροὴν καὶ ροπὴν τῆς. Φρονεῖς καὶ ἐπαναλαμβάνεις εἰς τὰ παρατηρήσεις σου ἐπὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ τοῦτο εἶναι ὡς τὸ ἐξαγγελτικὸν θέμα τῆς μουσικῆς σου: « — Ἡ ἐξαλλοίωσις τῆς γλώσσης ἡμῶν, λέγεις, δὲν εἶναι προῖον ἀμαθείας, ἀλλ' ἐξελίξεως, ἀπὸ τῶν χρόνων ἀκόμη τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου». Ἀληθῶς δ' ἐνυπάρχουν εἰς τὴν ἄγραφον γλῶσσαν ἐκφραστικοὶ τρόποι διὰ νὰ τοὺς ζηλεύσουν τὰ λογιώτερα κείμενα. Αἱ παρατηρήσεις καὶ αἱ ἀνακοινώσεις σου, προΐοντα καθαρᾶς, ἀπαθοῦς, ἀπροσωπολήπτου ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, βεβαίως εἶναι ἄσχετοι πρὸς τὰς προσπαθείας καὶ τὰς φιλοδοξίας δημοτικιστῶν λογοτεχνῶν. Ἀλλ' ὁ

αίσθαντικός καλλιτέχνης, ἀλλ' ὁ δημιουργικὸς ποιητής, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μένη ἀσυγκίνητος; Πῶς, καὶ διὰ τὴν ἴδην κατὰ πόσον ἢ καλλιτεχνικὴ διαίσθησίς του συμπίπτει πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐπιστημονικῆς συνειδήσεως, πῶς ἀπὸ ταύτην νὰ μὴ ἀρυσθῇ τονωτικὰ μαθήματα; Δυσμάχητα ἐφόδια ὀπλίζουν ἐκάστοτε τὴν ἐπιστημονικὴν ἐνέργειάν σου. Σὲ κατέχει ἢ παρορμητικὴ ἀνησυχία τῶν νέων καιρῶν, ὡς νὰ εἶσαι «εἰκαστὴς τῶν μελλόντων». Εἰς τὰς φλέβας σου ρέει τὸ αἷμα τῶν ἀδαμάστων πολεμιστῶν τῆς μεγαλονήσου πατρίδος σου, καὶ ὁ «Ἐρωτόκριτος», τὸ μέγα διαπλαστικὸν ποίημα τῆς φαντασίας καὶ τῆς γλώσσης ἑνὸς λαοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν σοφὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τὰ μέγιστα συνετέλεσες, ὁ «Ἐρωτόκριτος» τοῦ Κρητὸς Κορνάρου, εἶναι καὶ τῶν νεαρῶν σου χρόνων ἢ ἀπόλαυσις. Τοὺς ἐνίοτε περισσολόγους, ἀλλὰ πάντοτε μελωδικούς του στίχους τοὺς εἶχες ὄλους ἀποστηθίσῃ, καθὼς κάποτε, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, σὲ ἤκουσα νὰ λέγῃς. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δαφροστεφοῦς σταδιοδρομίας σου, ἀπαριθμῶν ὠρισμένας ἀρετὰς τῆς νέας γλώσσης, τὰς ὁποίας κατεφρόνησε, λέγεις, ὁ γραπτὸς ἡμῶν λόγος ἐτόνιζες ἐξαίρων τὴν ἀνδροπρέπειαν καὶ τὴν εὐφωνίαν τοῦ λόγου τῶν γνησίων δημοτικῶν ἰσμάτων. Καὶ προσέθετες ἀκόμη ὅτι ἂν ἦτο δυνατὸν σήμερον νὰ συνταχθῶσι φιλολογικὰ καλλιτεχνήματα εἰς τὴν «νεωτάτην γλωσσικὴν ταύτην φάσιν», ὡς τὴν ὀνόμαζες, ὑπὸ ἀνθρώπων ποὺ θὰ εἶχαν τὰς ἀρετὰς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ἢ γλῶσσα αὕτη θὰ καθίστατο γραπτὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους ὅλου. Καὶ ὡς ἔξαφνα νὰ συνῆλθες ἀπὸ τὸν μεθυστικὸν τοῦτον ρεμβασμὸν, νηφάλιος πάλιν καὶ σωφρονῶν, ἐφιστῆς ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ὑπὸ ἀναπόδραστον ὄρον ἀκμῆν, τὴν ὁποίαν εἶχες φαντασθῆ. Διότι, καθὼς ἔλεγες, ὁ ὄρος οὗτος «εἶναι εἰς ἄκρον δύσκολος». Δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησης. Μόνον θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς συνεχίζων νὰ συμπληρώσῃ τὴν αὐστηρὰν ἐπιφύλαξίν σου μετὰ τὴν γενναίαν σου ὁμολογίαν: Διὰ νὰ παραχθῶν ἔργα ἀντάξια τῶν ἀρχαίων χρειάζεται ἢ πάροδος τῶν καιρῶν καὶ ὑπομονὴ καὶ ἀναμονή. Καθὼς ὁ ξένος φιλόσοφος ποιητὴς εἰς ἓνα στίχον του ὑποβάλλει,

pour faire un pas, il faut vouloir en faire cent.

Καὶ ἴσως εἶναι ἀνάγκη διὰ νὰ γράψῃ ὁ λογοτέχνης, διὰ νὰ πλάσῃ ὁ καλλιτέχνης, διὰ νὰ συνθέσῃ ὁ ποιητής, κατὰ τὰς σιγμὰς τῆς ἐμπνεύ-

σεώς του πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ αἱ στιγμαὶ τῆς συγκεντρουμένης εἰς ἑαυτὸν καὶ παθητικῆς καὶ δραστηκῆς ἐνεργείας του, εἶναι ἀνάγκη ἐνθουσιασμοῦ καὶ φαντασιώσεως, κάποιας ἐξάψεως, κάποιας φρεναπάτης, ἄλλως τε καὶ ἀρκετὰ λογικῆς δι' ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι ζῶμεν εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους, μὲ κέντρα καὶ κίνητρα, τὴν αὐτὴν φύσιν, καὶ τὴν ἱστορίαν. Καὶ πρέπει νὰ σκεπτόμεθα ὅτι καὶ ἂν δὲν ἀναβρῶνῃ, δὲν ἐστειρέυσεν ἴσως ἡ πηγὴ ἢ παρὰ γουσα τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς μεγάλους, Αἰσχύλους καὶ Πλάτωνα.

Κατ' ἀκολουθίαν, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀνέκαθεν ἐμπνέουσαν τὸν ἐπιστημονικὸν βίον σου κεντρικὴν ἰδέαν ἀληθομόνητοι παραμένουν εἰς τὴν σκέψιν ἀνακοινώσεις σου καὶ παρατηρήσεις εἰς ἐταιρείας καὶ εἰς δημοσιεύματα, καὶ αἱ περισσότερον πρόσφατοι δι' ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, καθὼς εἶναι ἡ ὁμιλία σου ἀπὸ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐμφανίσεως ἑνὸς ἀξιοσπουδάστου βιβλίου «περὶ τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως» καὶ ἡ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ὑπόδειξις σου περὶ τοῦ ἀναγκαίου τῆς ἀπλοποιήσεως τῆς ὀρθογραφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐνοποιήσεως αὐτῆς, διὰ νὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον ὀρθογραφικὴ ἀναρχία. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς παραστάσεις σου ταύτας, καθὼς τὰς ἀνέπτυξες, ὑποφαίνεται ὁ κύριος χαρακτήρ σου ὁ τείνων πρὸς στερέωσιν τῶν ὀπωσδήποτε ἀσταθμῶν ἢ τὸν ἔλεγα δίψυχον. Τὸν ἀποτελοῦν ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀνάγκης τῆς συντηροῦσης τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν καὶ ὁμοῦ ἢ ἀναγνώρισις νέου τινὸς ζωπύρου διαβλεπομένου εἰς τὸ βάθος τῆς παραδόσεως.

Πολυσέβαστε διδάσκαλε, ἡ ἀναλόγως καὶ πρὸς τὸ τεταγμένον ἐπὶ τούτῳ χρονικὸν διάστημα βραχεῖά μου προσλαλιά, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ πανηγυρισμοῦ σου, σκιὰν μόνον ἀποδίδει μᾶς μόνον ἀπόψεως τῆς δυσμετρήτου δι' ἐμὲ φυσιογνωμίας σου, προκειμένου νὰ διερμηνεύσω τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς λογοτέχνου ἀνήκοντος εἰς δηλωμένον κύκλον, πού σε βλέπει ἀπὸ τὴν γωνίαν του. Ἡ πορεία, κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῆς νέας μας λογοτεχνίας, μὲ ὁποιανδήποτε προϋπόθεσιν περὶ αὐτῆς, εὐοίωνον ἢ δυσοίωνον, κάτω ἀπὸ τὸ χρῶμα τῶν γυαλιῶν, μὲ τὰ ὅποια ὁ προσατενίζων αὐτὴν ὀπλίζει τὰ μάτια του, φρονῶ πῶς δὲν παρέχει στάδιον διὰ τοὺς ὀρεγομένους νὰ προδικάσουν ὀριστικῶς καὶ τελεισιδικῶς τὸ μέλλον της. Συχνὰ πυκνὰ ὁμιλοῦμεν περὶ

μεταβατικῶν περιόδων τῆς ἱστορίας. Ἄλλὰ καὶ ποία τάχα περίοδος εἰς τὴν ἱστορίαν δὲν εἶναι μεταβατικὴ; Καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς κινήσεως, ἡ ὁποία ἀναγνωρίζεται ὡς ὦρα ἀκμῆς ἐνυπάρχον μοιραῖα καὶ ἀδιάσπαστ' ἀπὸ τὸ ἀνθισμα, τὰ σπέρματα τῆς παρακμῆς.

Ἐξ ἄλλου εἰς τοὺς καιροὺς οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίζονται ὡς φέροντες τὰ σημεῖα τῆς παρακμῆς, ἡ φιλοσοφοῦσα βλέψις ἀνακαλύπτει πνευματικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι προωρισμέναι νὰ ἐπικρατήσουν, καί, κατὰ τὴν εὐθετον στιγμὴν, σωματούμεναι νὰ παγιώσουν εἰς βιώσιμα ζωτικὰ ἔργα προσπαθείας, πρὸ τῶν ὁποίων σήμερον παρερχόμεθα κάπως ἀνυπόπτως. Ὅποιαδῆποτε μοῖρα καὶ ἂν ἐπιφυλλάσσειται εἰς τὴν νεοελληνικὴν φαντασίαν τῶν καιρῶν τούτων, αὕτη, ἀτενίζουσα πρὸς σὲ καὶ μὲ τὴν δρασίαν τῆς ἀπλουμένῃς εἰς εὐρεῖς ὀρίζοντας, καὶ ἀπὸ τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ ὁποῖον κ' ἐγὼ ἐδοκίμασα νὰ σὲ διακρίνω σήμερον, ἀδύνατον θὰ εἶναι, νὰ μὴ σὲ τοποθετήσῃ, καὶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, μεταξὺ τῶν παραγόντων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν κατὰ τὸν ἴδιον ἕκαστος τρόπον, μὲ τὴν θεωρίαν, μὲ τὴν πράξιν, μὲ τὸν λόγον, ἀκόμη καὶ μὲ τὸν ἀντίλογον, εἰς τὴν ἐμφύχωσιν καὶ τὴν προαγωγὴν ἐνὸς γεγονότος· εἶναι ἡ νέα μας λογοτεχνία, καὶ αὐτὸς ὁ καλῶς νοούμενος, εἰς ὃ,τι ἐνέχει βιώσιμον, δημοτικισμὸς.
